

РЕВОЛЮЦИОНЕНЪ ЛИСТЪ

Новиятъ султанатъ на Балканитѣ

Непосрѣдствено следъ държавниятъ превратъ, извършенъ отъ Александъръ Карагеоргиевичъ, впечатлението въ странство бѣ, че Видовденската конституция е суспендирана, понеже вмѣсто сцепление между народитѣ въ троенната държава, тя донесе по-голямо разединение, водяще къмъ пъленъ партикуляризмъ, къмъ разчленение. Мнозина помислиха, че кралятъ, за да ускори разрешението на държавната криза, съ суспендирането на конституцията, избѣгва дългия процесъ за изменението и чрезъ парламентарни срѣдства. Очакваше се, че незабавно ще бѣде онтроирана, подарена, нова конституция, децентралистична, задовляваща отъ малко-малко стремежа на историческитѣ области къмъ автономия. Тази вѣра се подхранваше у несведущитѣ въ първия моментъ и отъ обстоятелството, че нѣкои вестници въ Загребъ се изказаха одобрително за преврата. И понеже повечето хора не се вдълбочаватъ въ работитѣ и не проучаватъ основно фактитѣ, издаванитѣ отъ сърби вестници въ Загребъ погрѣшно минаха за хърватски вестници. Ориентацията, обаче, скоро настъжи и културниятъ свѣтъ въ Европа разбра, че краль Александъръ суспендира конституцията, за да управлява абсолютически, самовластно, та съ тероръ да спои въ единъ народъ хървати, словенци, българи, сърби, черногорци. По този начинъ правнукътъ на Кара Георги иска да постигне съ съ силата на властта това, което не можѣ да добие преди въкъ и половина просвѣтения Хабсбургъ Иосифъ II.

Съ разтурянето на всички политически и национални сдружения, съ въвеждането на строга предварителна цензура, съ запрещението да се критикува управлението въ събрания и печатъ — съ една дума съ налагането наюрдинци на тринадесетъ милиона хора, — Александъръ Карагеоргиевичъ смѣта, че ще внесе единство въ държавата си и ще създаде единъ народъ въ нея.

Първитѣ критики на бѣлградския режимъ дойдоха отъ съседитѣ на новата изкуствена формация — отъ Австрия, Унгария, Германия. За да не проникнатъ въ кралството на сърби, хървати и словенци тѣзи критики, биде запретиено да се внасятъ въ него много отъ нѣмскитѣ и унгарски вестници. Съ това се доказа още по добре, че режимътъ въ Бѣлградъ е такъвъ, какъвто бѣ въ Европа преди триста, двеста години, такъвъ, какъвто не можеше да се понася преди сто години и предизвика навсѣкжде кървави революции за събарянето му.

Франция е съюзница и покровителка на Сърбия. Поради това правителствениятъ печатъ, дѣсниятъ печатъ, се опита да оправдае преврата, но сѣ пакъ ясно бѣ, че пишущитѣ братя насила дѣрѣха аргументи за това. Правителствениятъ печатъ, обяснявайки благосклонно преврата, сѣ пакъ не можеше открито да го одобри: психологически е невъзможно потомцитѣ на дейцитѣ отъ Великата Френска Революция, която първа въ Европа срина монархическия абсолютизмъ, да зацитятъ подобенъ абсолютизмъ въ двадесетия вѣкъ.

Дѣсниятъ печатъ, прочее, даваше кжсъ срокъ на въведения отъ преврата режимъ и че Александъръ Карагеоргиевичъ скоро ще възстанови парламентарното управление. Лѣсниятъ френски печатъ открито недвусмислено осъжди преврата и въведането на неограничената монархия. Поведението на чешкия печатъ сходя сѣ това на френския. Нѣма, обаче, и въ Чехия, — свободна демократична република, начело на която стои единъ Масарикъ, — политически мжже, които да одобряватъ въ мисълта си преврата на сръбския краль. За Англия, — отечеството на най-съвършения конституционализъмъ и парламентаризъмъ, — да не говоримъ. Въ Англия не може да има две мнения, че монархическиятъ абсолютизмъ е анахронизъмъ отъ триста години насамъ.

Народитѣ въ троенното кралство, които сж минали презъ всички видове управления, сжщо

така отлично знаятъ характера на новото управление. Хърватитѣ и словенцитѣ го сравняватъ съ управлението на австрийската империя до революцията отъ 1848 год. съ много още минуси за сегашния сръбски режимъ. Ние, македонцитѣ, го уподобяваме на режима на Абдулъ Хамида преди хурнета съ тази разлика, че тогазъ не ни потурчаваха насила както сега се мжчатъ да ни сърбизиратъ насила. Този режимъ не само не ще донесе обединение между народитѣ, които влизатъ въ състава на сръбската държава, а напротивъ ще засили сепаратизма у тѣхъ. Сегашниятъ бѣлградски режимъ ще внесе разединение и срѣдъ самитѣ сърби. Че всичкитѣ сърби сж шовинисти, това е безпорно за насъ. Но че не всички смѣтатъ монархическия абсолютизмъ като най-пригоденъ да асимилира другитѣ националности — и въ това не се съмняваме. Между сърбитѣ, които сж живѣли сто години конституционенъ държавенъ животъ, ще се намѣрятъ хора съ доблестъ да поведатъ борба за либерализмъ и демокрация.

Днешното сръбско кралство е това на балканигѣ, ноето бѣ Хамидовска Турция до 1908 год. И както Турция тогазъ бѣ бѣсното куче за всички просвѣтени цивилизовани народи, това за тѣхъ е или скоро ще бжде днешното кралство на Александъръ Карагеоргиевичъ. Въ Хърватско вече наричатъ въ разговоритѣ си Александра червения султанъ.

Г. Баждаровъ.